

Grzegorz Trzcíński, Piotr Leciejewski

Wydział Leśny

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Realizacja wielofunkcyjnej gospodarki leśnej z wykorzystaniem funduszy europejskich przez Państwowe Gospodarstwo Leśne

Wstęp

Wizja Roberta Schumana (1886–1963) zwana „planem Schumana” zjednoczonej i bezpiecznej Europy stała się faktem [http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/foundingfathers/schuman/index_pl.htm]. Od pierwszych działań zmierzających do powstawania obecnej struktury Unii Europejskiej (UE) minęło już ponad 60 lat. W kwietniu 1951 roku sześć państw w Paryżu podpisało traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, a następnie w marcu 1957 roku Traktat Rzymski powołujący Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom). Z sześciu państw założycielskich, zwanych „rdzeniem” [Ładyga 2007], Wspólnota Europejska rozszerzyła się do dwudziestu siedmiu państw członkowskich. Polska należy do UE od 1 maja 2004 roku na mocy tzw. traktatu akcesyjnego podpisanego 16 kwietnia 2003 roku w Atenach. Jednak proces integracji Polski rozpoczął się już dziewięć lat wcześniej (IV 1994 r.) w Atenach po złożeniu przez nasz kraj wniosku o członkostwo w UE, który został następnie przyjęty przez państwa członkowskie UE podczas konferencji w Essen 9–10 grudnia 1994 roku.

Ideą Roberta Schumana było stworzenie bezpiecznej Europy poprzez wspólną gospodarkę strategicznych jej działów (węgla i stali), które w następnych latach rozszerzano na nowe dziedziny gospodarki i życia obywateli UE poprzez realizację podpisanych kolejnych traktatów (np. amsterdamskiego, nicejskiego, lizbońskiego). Unia Europejska, chcąc zapewnić realizację wspólnych celów wynikających z przyjętych traktatów uruchomiła wiele funduszy umożliwiających finansowanie działań związanych z korygowaniem podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie Europejskiej poprzez niwelowanie różnic w poziomach rozwoju oraz zacofania regionów w różnych dziedzinach gospodarczych i spo-

łecznych krajów członkowskich UE. Na mocy Traktatów Rzymskich jako pierwsze zostały powołane Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (obecnie Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejski Fundusz Gwarancji Rolnej (EFGR), a w następnych latach powołano Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Fundusz Spójności (FS).

W latach 2004–2006 Polska wykorzystywała fundusze unijne do finansowania sektorowych programów operacyjnych (SPO) realizowanych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006: Sektorowy Program Operacyjny (SPO) Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, SPO Transport, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb, PO Pomoc Techniczna, Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności. Fundusze europejskie w ponad 80% finansowały (finansują) krajowe programy operacyjne (PO) realizowane w ramach Narodowej Strategii Spójności 2007–2013: PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki, PO Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ), 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), PO Rozwój Polski Wschodniej, PO Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT), PO Ryby, PO Pomoc Techniczna [www.mrr.gov.pl].

Trzeba także wspomnieć o wielu innych instrumentach finansowych z jakich korzystała i korzysta Polska po przystąpieniu do struktur UE, a są to między innymi: INTERREG, LIFE i LIFE+, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG), Norweski Mechanizm Finansowy (NMF). Wszystkie ww. programy zawierają osie priorytetowe i działania, które pozwalają na realizację wielofunkcyjnej gospodarki leśnej przez jednostki PGL LP na obszarach NATURA 2000, a szczególnie w dziedzinach priorytetowych UE odnoszących się do środowiska naturalnego i jego ochrony.

Cel i zakres

Wykorzystanie dostępnych środków i składanie wniosków przez beneficjentów zależą w dużej mierze od posiadanej wiedzy na ich temat. Dlatego autorzy podjęli się analizy dostępnych środków możliwych do wykorzystania przez jednostki PGL LP. Celem pracy była analiza wykorzystania przez jednostki PGL LP środków finansowych z różnych programów krajowych finansowanych przez fundusze unijne oraz europejskie instrumenty finansowe. W ramach pierwszego etapu analiz określono programy krajowe i ich osie priorytetowe oraz działania z perspektywy finansowej 2007–2013, w których jednostki PGL LP były wy-

mieniane jako przypuszczalni beneficjenci. Na tej podstawie określono dostępne środki finansowe, o jakie mogły występować nadleśnictwa, regionalne dyrekcje LP (RDLP) czy Dyrekcja Generalna LP (DGLP). Z okresu finansowania 2004–2006 przeanalizowano środki bezpośrednio przeznaczone dla nadleśnictw PGL LP w Sektorowym Programie Operacyjnym „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004–2006”.

Dostępne środki dla PGL LP określono na podstawie dokumentów programów krajowych zawierających opisy osi priorytetowych poszczególnych działań z zakresem możliwych realizacji i kosztów kwalifikowanych oraz listy przypuszczalnych beneficjentów. Dokumenty uzyskano ze strony www.funduszeuuropejskie.gov.pl oraz z poszczególnych województw dla szesnastu RPO. Ogólne dane dotyczące faktycznego wykorzystania środków, a więc podpisanie umów z instytucjami wdrażającymi oraz zaawansowanie realizacji działań określono na podstawie dostępnych danych ze stron internetowych instytucji wdrażających (np. www.arimr.gov.pl, www.ckps.lasy.gov.pl, www.nfosigw.gov.pl). Szczegółowe dane dotyczące realizacji: temat działania, ilość wykonanych obiektów przez poszczególne RDLP i nadleśnictwa zebrano z analiz terenowych przy współpracy jednostek PGL LP.

Wyniki badań i dyskusja

Środki finansowe dostępne dla jednostek PGL LP

Jednostki PGL LP w ramach działania 21 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004–2006” (SPO PROW 2004–2006) mogły starać się o środki finansowe w kwocie 53,232 mln zł. Wnioski mogły złożyć nadleśnictwa z terenów, na których wystąpiła klęska żywiołowa (schemat A) i sąsiadujące (schemat B), co przedstawiono w tabeli 1.

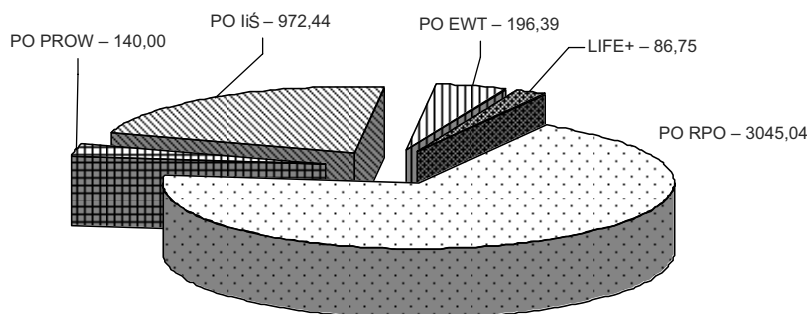
Tabela 1

Liczba nadleśnictw zakwalifikowanych do działania 21 w SPO PROW 2004–2006

Klęska żywiołowa	Liczba nadleśnictw		Regionalna Dyrekcja LP
	schemat A	schemat B	
Huragan 4.07.2002	9	6	Olsztyn i Białystok
Huragan 2003–2004	15	6	Krosno
Powódź lipiec 2004 r	9	–	Katowice, Zielona Góra, Kraków

Źródło: Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006”.

W okresie finansowania 2007–2013 jednostki PGL LP, jako beneficjenci środków, mogły starać się o finansowanie działań w ramach programów krajowych: z szesnastu RPO na łączną sumę 3045,0 mln euro (w tym 2056,7 z EFRR), z PO IiŚ środki z ogólnej puli 972,4 mln euro (z funduszy UE 826,6 mln euro), z PO PROW przewidziano dla nadleśnictw PGL LP 140 mln euro (112 mln euro z EFRR), z PO EWT 196,39 mln euro, z LIFE+ 86,7 mln euro (rys. 1).

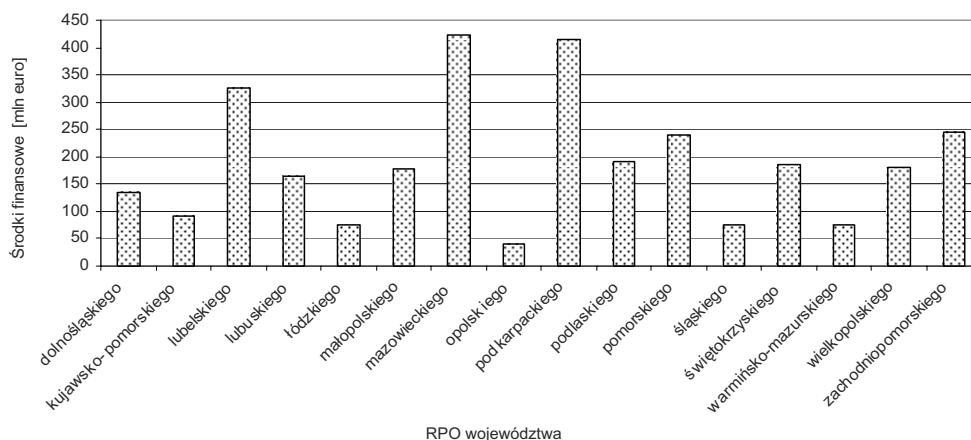
Rysunek 1

Środki finansowe dostępne dla PGL LP w programach operacyjnych [mln euro]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych źródłowych instytucji nadzorujących.

Są to całkowite sumy wymienione w osiach priorytetowych działania, w których jednostki PGL LP zostały wymienione jako przypuszczalni beneficjenci i zawierają one fundusze zarezerwowane na realizację projektów kluczowych i indywidualnych zmniejszających dostępne środki dla ogółu beneficjentów. Wyjątkiem jest tu PO PROW, w którym w osi drugiej, działanie 226 przewidziano jako beneficjentów tylko nadleśnictwa PGL LP.

W RPO Mazowsza i RPO Podkarpackiego przewidziano najwięcej środków (422,8 i 415,8 mln euro) na finansowanie działań, o które mogły występować jednostki PGL LP, przy czym największe (327,5 mln euro) dofinansowanie z EFRR zostało przyznane RPO Podkarpackim (rys. 2). Jednostki PGL LP z terenu województwa opolskiego miały najmniejszą pulę środków finansowych – 40,2 mln euro (z EFRR 19,4 mln euro), o jakie mogły składać wnioski. Średnia dostępnych środków dla PGL LP w RPO wyniosła 190,3 mln euro. Na poziomie średniej krajowej przewidziano środki w RPO województw podlaskiego, świętokrzyskiego i wielkopolskiego. Środki z RPO o jakie mogły starać się jednostki PGL LP (nadleśnictwa, RDLP) głównie określone były w osiach priorytetowych związanych z infrastrukturą turystyczną i zwiększeniem walorów regionów (np. oś „Turystyka i kultura” lub „Turystyka i dziedzictwo kulturowe”) oraz ochroną i poprawą stanu środowiska naturalnego [Trzciniński 2009].

Rysunek 2

Środki finansowe możliwe do pozyskania przez PGL LP w ramach RPO województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych źródłowych programów RPO.

W pierwszej kolejności w ramach wyżej wymienionych osi priorytetowych nadleśnictwa mogły realizować zadania zmierzające do wzrostu znaczenia turystyki w rozwoju regionalnym poprzez wykorzystanie walorów turystycznych regionów i rozbudowę ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej. W drugiej kolejności (nie znaczy to, że o mniejszym znaczeniu) realizowane mogły być działania związane z ochroną środowiska, polegające na: gospodarce odpadami (likwidacja „dzikich wysypisk śmieci”), retencjonowaniu wód, rekultywacji obszarów zdegradowanych, ochronie bioróżnorodności i terenów cennych przyrodniczo oraz edukacji ekologicznej.

W PO PROW w działaniu 226 (druga oś priorytetowa – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich) „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych” nadleśnictwa PGL LP są jedynymi beneficjentami środków. Przewidziano składanie wniosków w ramach dwóch schematów: I i II, które różniły się zakresem kosztów kwalifikowanych. Schemat I dostępny był dla nadleśnictw, na terenie których wystąpiła katastrofa naturalna lub klęska żywiołowa i zostały wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z możliwością realizacji zadań związanych z odnowieniem, pielęgnacją i ochroną powierzchni uszkodzonych drzewostanów, ochroną cennych obiektów przyrodniczych, wykonaniem obiektów zapewniających realizację funkcji społecznych lasu, wzmocnieniem systemu ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych [Dz. U. z 2008 r. Nr 103, poz. 658]. O dostępności środków w ramach schematu II, które jedynie mogły być przeznaczone na wzmocnienie systemu ochrony przeciwpożarowej, decydowało zakwalifikowanie obszaru leśnego do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego (Klasyfikacja IBL z 2006 r.). Nadleśnictwa

z rejonu nowosądeckiego i krośnieńsko-przemyskiego (33 jednostki), których obszary leśne zakwalifikowano do trzeciego stopnia zagrożenia pożarowego, zostały wykluczone ze schematu II na całym swoim obszarze lub częściowo, co nie wykluczało zaliczenia niektórych nadleśnictw do schematu I.

W ramach PO EWT realizowanych jest siedem programów współpracy przygranicznej, a tylko w dwóch szczegółowe opisy osi priorytetowych wymieniają jednostki PGL LP jako możliwych beneficjentów w zakresie działań związanych z poprawą infrastruktury przygranicznej i stanu środowiska z pulą środków 196,39 mln euro. Pierwszym programem jest Europejska Współpraca Terytorialna Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie/ Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie) z dwiema osiami priorytetowymi i alokacją środków:

- wspieranie działań na rzecz infrastruktury służącej współpracy transgranicznej i poprawie stanu środowiska na obszarze pogranicza (55,38 mln euro z EFRR),
- wspieranie transgranicznych kontaktów gospodarczych i zacieśnienie współpracy gospodarczo-naukowej (29,95 mln euro z EFRR).

Tabela 2

Dostępne środki dla PGL LP w ramach PO liŚ

Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja środków [mln euro]	
		ogółem	z UE
II. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich	235,29	200,00
III. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska	3.1. Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	607,05	516,00
	3.2. Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom	30,08	25,57
	3.3. Monitoring środowiska	17,91	15,22
V. Ochrona przyrody i kształtowanie podstaw ekologicznych	5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej	58,82	50,00
	5.3. Opracowanie planów ochrony	12,73	10,82
	5.4. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej	10,56	8,98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych źródłowych PO liŚ.

Drugi program to Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej 2007–2013 Polska – Brandenburgia (województwo lubuskie), a w nim osie priorytetowe:

- wspieranie infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska ze środkami 69,51 mln euro,
- wspieranie powiązań gospodarczych oraz współpracy sektorów gospodarki i nauki z 12,15 mln euro z EFRR.

W ramach PO IiŚ jednostki PGL LP zostały zakwalifikowane jako beneficjenci w siedmiu działaniach zawartych w trzech osiach priorytetowych (tab. 2). Najwięcej środków (665,04 mln euro) dostępnych jest w trzeciej osi priorytetowej, w tym 607,05 mln euro w działaniu 3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

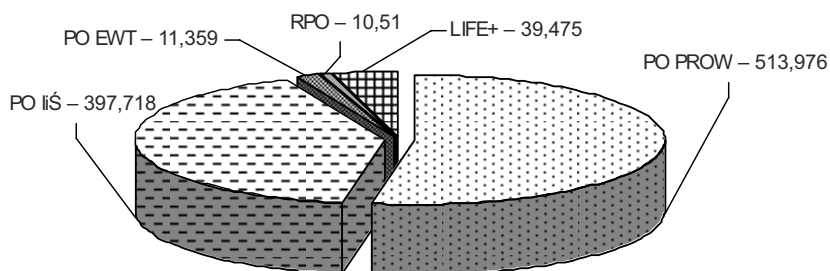
Wykorzystane środki finansowe przez PGL LP

W latach 2004–2006 PGL LP wykorzystało środki finansowe w kwocie 52,134 mln zł w działaniu 226 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006” (SPO PROW 2004–2006). Do instytucji wdrażającej (Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) nadleśnictwa złożyły 57 wniosków, w tym 53 z terenów województwa warmińsko-mazurskiego i po dwa z opolskiego i lubuskiego na łączną sumę (podpisane umowy) 52,563 mln zł. Rozliczono wnioski dla schematu A – 34,771 mln zł i schemat B – 17,363 mln zł [www.arimr.gov.pl].

Największe fundusze – 513,976 mln zł PGL LP uzyskały z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich z drugiej osi priorytetowej, działanie 226, a następnie z programu PO IiŚ – 397,718 mln zł (rys. 3). W pozostałych programach operacyjnych jednostki PGL LP także uzyskały znaczące środki (podpisały umowy na realizację zadań): RPO – 10,510 mln zł, PO EWT – 11,359 mln zł i LIFE+ – 39,475 mln zł [www.ckps.lasy.gov.pl), www.arimr.gov.pl/uploads/media/21022014_Odtwarzanie_7-13.pdf].

W ramach PO PROW 234 w latach 2009–2013 nadleśnictwa złożyły 549 wniosków na łączną sumę 1035,795 mln zł, z czego podpisano 374 umowy na kwotę 513,976 mln zł (tab. 3).

Najwięcej umów (111) podpisano w 2012 roku, w pierwszym naborze w 2009 roku 100 wniosków ze 169 złożonych uzyskało akceptację i wynikało to z puli przeznaczonych środków. We wszystkich transzach najwięcej (190) podpisanych umów dotyczyło wniosków złożonych według schematu II na wzmocnienie systemu ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych, a 138 według sche-

Rysunek 3

Uzyskane środki przez jednostki PGL LP z programów krajowych na lata 2007–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych źródłowych instytucji wdrażających.

Tabela 3

Wykorzystanie środków przez nadleśnictwa z PO PROW 2007–2013

Rok naboru	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy [mln zł]	Liczba podpisanych umów	Kwota umowy [mln zł]
2009	169	368,623	100	181,084
2010	107	145,434	89	92,000
2012	116	221,201	111	149,210
2013	157	300,537	74	91,501
Razem	549	1035,795	374	513,796

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ARiMR, www.arimr.gov.pl.

matu I. Część nadleśnictw zakwalifikowanych do obu schematów podpisało 17 umów obejmujących cały zakres kosztów kwalifikowanych.

Według danych ARiMR na dzień 5.02.2014 roku, agencja rozliczyła już 204 umowy podpisane w latach 2009–2012 na łączną sumę 249,469 mln zł. Rozliczono 97 umów (ze 100 podpisanych) z 2009 roku na sumę 161,529 mln zł i 71 z 2010 roku na 61,748 mln zł oraz 36 z 2012 roku na 26,192 mln zł. Największą sumę 10,027 mln zł rozliczyło Nadleśnictwo Lubaczów, następnie Nadleśnictwo Rudzieniec – 7,917 mln zł i Nadleśnictwo Myszyniec – 7,824 mln zł. Najwięcej (121) rozliczonych umów zawierało się w kwocie do 2 mln zł (72 do miliona złotych i 49 do 2 mln zł). Całkowita wypłacona suma środków (obejmująca także płatności pośrednie) przez ARiMR z działania 226 na dzień 21.02.2014 roku wynosi 275,459 mln zł [http://www.arimr.gov.pl/uploads/media/21022014_Odtwarzanie_7-13.pdf].

W ramach 10 RPO 2007–2013 nadleśnictwa uzyskały dofinansowanie na realizację działań związanych z gospodarką leśną, z czego największe środki

(2,706 mln zł) wykorzystano z RPO Podlasia (nadleśnictwa Żednia, Rudka, Supraśl). W pozostałych RPO województw uzyskano: dolnośląskie – 2,285; lubelskie – 1,903; podkarpackie – 1,336; wielkopolskie – 0,915; kujawsko-pomorskie – 0,719; małopolskie – 0,283; świętokrzyskie – 0,176; zachodniopomorskie – 0,097 i warmińsko-mazurskie – 0,085 mln zł [www.ckps.lasy.gov.pl]. W ramach RPO Podlasia Nadleśnictwo Supraśl realizowało zadanie z osi priorytetowej III „Rozwój turystyki i kultury” działanie 3.1 „Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu” – z sumą dofinansowania 1,126 mln zł pt. „Utworzenie szlaku powstania styczniowego w Puszczy Knyszyńskiej”. W ramach osi V, działanie 5.2 RPO Podlasie trzy nadleśnictwa finansują działania związane z odnawialnymi źródłami energii [<http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/file/2c88e37633aafe5f6592da1604df6c6d.pdf>]. Dobrym przykładem wykorzystania środków w ramach konkursów z RPO na lata 2007–2013 są również wnioski zatwierdzone do realizacji z nadleśnictw: Biłgoraj (0,251 mln zł), Kielce (0,1934 mln zł), Jarocin (0,262 mln zł), Sieraków (0,279 mln zł) i Łopuchówko (0,278 mln zł).

W ramach działania 5.1 z V osi priorytetowej PO IiŚ jednostki PGL LP uzyskały dofinansowanie w wysokości 30,496 mln zł, w tym: 23,996 mln zł (całkowita suma wniosków 32,527 mln zł) 11 nadleśnictw na realizację 16 projektów i 6,500 mln zł trzy RDLP (Krosno, Kraków, Toruń) w ramach czterech projektów. Prowadzone przez nadleśnictwa działania miały na celu ochronę obszarów przyrodniczo cennych i siedlisk oraz budowę małej infrastruktury (turystycznego zagospodarowania lasu) służącej zabezpieczeniu obszaru Natura 2000. Projekty realizowane przez RDLP dotyczyły ochrony żubra i cisa pospolitego (*Taxus baccata* L.), a RDLP w Gdańsku zrealizowała projekt „Plany ochrony rezerwatów na terenie RDLP w Gdańsku” finansowany z działania 5.3 „Opracowanie planów ochrony” V osi PO IiŚ na łączną sumę 1,131 mln zł z dofinansowaniem 0,946 mln zł z UE. Największym dofinansowaniem z PO IiŚ objęto trzy projekty indywidualne realizowane przez Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ) z poziomu DGLP w ramach osi priorytetowej II i III:

- Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojkowych zarządzanych przez PGL LP z udziałem 57 nadleśnictw i dofinansowaniem w kwocie 96,421 mln zł. Działania prowadzone będą na powierzchni 24289 ha;
- Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. Działaniem objęty będzie teren 178 nadleśnictw z wykonaniem 3300 obiektów retencyjnych, a planowane dofinansowanie wyniesie 135 mln zł;

- Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie w dobrym stanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury. Przewidziany jest udział 55 nadleśnictw i wykonanie 3500 obiektów z dofinansowaniem w kwocie 119 mln zł [DGLP 2013].
Zaawansowanie w realizacji projektów indywidualnych przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4

Zaawansowanie w realizacji projektów indywidualnych PGL LP z PO liś

Program	Zaawansowanie finansowe według kosztów kwalifikowanych [%]	Zaawansowanie rzeczowe [%]	Wykonane obiekty	Ilość retencjonowanej wody [m ³]	Środki wypłacone z NFOŚiGW [zł]
MNR	45,29	50,80	1825 szt.	10 121 830	21 794 592 zł*
MRG	16	39,00	1360 szt.	344 468	6 200 000 zł**
POL	12,43	16,48	4002,39 ha	–	7 918 815 zł***

* Stan realizacji Mała Retencja Nizinna (MNR) – nadleśnictwa przedłożyły do CKPŚ wydatki na kwotę ok. 75,5 mln zł, w tym: 4,130 mln zł jako niekwalifikowane, 11,5 mln zł oczekuje na weryfikację procedury OOS przez NFOŚiGW, w ramach wniosku o płatność (WOP) przedłożono wydatki w wysokości 60,132 mln zł [DGLP 2013].

** Stan realizacji Mała Retencja Górská (MRG) – nadleśnictwa przedłożyły do CKPŚ wydatki na kwotę 45,973 mln zł, w tym: wydatki niekwalifikowane – 0,135 mln zł, kwota 26,520 mln zł oczekuje na weryfikację procedury OOS przez NFOŚiGW, w ramach WoP przedłożono wydatki w wysokości 19,317 mln zł [DGLP 2013].

*** Stan realizacji Poligony (POL) – nadleśnictwa przedłożyły do CKPŚ wydatki kwalifikowane na kwotę 14,097 mln zł, w tym: 4,736 mln zł zatwierdzone przez CKPŚ oraz 1,442 mln zł w trakcie weryfikacji/uzupełnień w CKPŚ [DGLP 2013].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Sprawozdanie finansowo-gospodarcze PGL LP za 2012 rok”.

W ramach programu LIFE+ i dofinansowania z NFOŚiGW realizowane są centralnie przez CKPŚ w PGL LP dwa tematy związane z podniesieniem świadomości społeczeństwa o zagrożeniu pożarowym w lesie i jeden z ochroną różnorodności biologicznej na obszarach leśnych, których łączne dofinansowanie z UE wynosi 2 686 627 i 2 322 268 euro ze środków krajowych (tab. 5) [<http://www.ogienwlesie.lasy.gov.pl/home> , <http://www.bestpractice-life.pl/>].

Jednostki PGL LP realizują również działania z PO EWT jako beneficjent wiodący lub jako partnerzy programów realizowanych przez zagraniczne instytucje. Na uwagę zasługują dwa wnioski przygotowane i realizowane przez same nadleśnictwa Wymiarki – dofinansowanie 691 548 euro i Świeradów Zdrój – 767 550 zł (tab. 6).

Tabela 5

Realizowane przez PGL LP tematy i ich dofinansowanie z programu LIFE+ i NFOŚiGW

Nr działania	Temat	Całkowity budżet projektu	Wsparcie finansowe z	
			UE	NFOŚiGW
LIFE08 INF/PL/000523	FORESTFIRE – Ogień w lesie a przyroda – podniesienie świadomości mieszkańców terenów wiejskich w zakresie zapobiegania pożarom lasów	1 987 381	889 544	894 400
LIFE09 INF/PL/000275	FORESTFIRE II – Ogień w lesie a przyroda II – drugi etap kampanii informującej społeczeństwo o zagrożeniu pożarowym w lasach	1500377	750 188	605 973
LIFE10 INF/PL/000673	Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach leśnych, w tym w ramach sieci Natura 2000 – promocja najlepszych praktyk	2093790	1 046 895	821 895
Razem		5 581 548	2 686 627	2 322 268

Źródło: <http://www.ogienwlesie.lasy.gov.pl/home>, <http://www.bestpractice-life.pl/>**Tabela 6**

Wybrane działania realizowane przez jednostki PGL LP dofinansowane z PO EWT

Program EWT 2007–2013	Temat działania	Wsparcie	Realizowany przez:
Polska–Saksonia	Utworzenie centrum spotkań leśników polskich i niemieckich w Wymiarkach	691 548 euro	Nadleśnictwo Wymiarki
Czeska Republika– –Rzeczpospolita Polska	Czesko–polski singltrek pod Smrkem w Górach Izerskich	767 550 zł	Nadleśnictwo Świeradów Zdrój
Krajów Meklemburgia– –Pomorze Przednie/ /Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie)	Opracowanie transgranicznego systemu wspomagania procesów decyzyjnych dla zdalnej i modelowej oceny biomasy drzewnej w lasach obszaru wsparcia POMERANIA	161 500 euro	RDLP Szczecin Nadleśnictwo Drawno
Południowy Bałtyk	Hardwoods are good – wsparcie przedsięwzięć związanych z produkcją i przerobem drewna liściastego w basenie Bałtyku Południowego	brak danych	RDLP Gdańsk

cd. tabeli 6

Program EWT 2007–2013	Temat działania	Wsparcie	Realizowany przez:
Rzeczpospolita Polska–Republika Słowacka	Rewitalizacja beskidzkich lasów na polsko-słowackim pograniczu, w celu poprawy ich społecznych, ekologicznych i przeciwpowodziowych funkcji	276 308 euro	RDLP Katowice Nadleśnictwo Wisła, Ujsoły, Jeleśnia
	Polsko-Słowackie Centrum Turystyki Konnej	6 599 euro	Nadleśnictwo Rymanów
	Międzynarodowa leśna ścieżka dydaktyczna Udava–Solinka	brak danych	Nadleśnictwo Cisna
Region Morza Bałtyckiego	Bałtycki krajobraz – innowacyjne podejście do zrównoważonych krajobrazów	550 150 zł brak danych	RDLP Poznań RDLP Olsztyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z nadleśnictw i stron internetowych programów EWT.

Wykorzystanie środków przez przykładowe RDLP i nadleśnictwa PGL LP

Zróżnicowanie w uzyskanym dofinansowaniu środków wśród jednostek PGL LP jest znaczne i w dużej mierze zależy od zaangażowania i determinacji poszczególnych pracowników i nadleśniczych. Wiele nadleśnictw, które tak jak np. Nadleśnictwo Świeradów Zdrój (suma dotacji 9,034 mln zł – tabela 7) z RDLP Wrocław czy Bartoszyce (5,957 mln zł), RDLP Olsztyn oraz Łopuchówko z RDLP Poznań (ok. 4,096 mln zł), uzyskiwało dofinansowanie z różnych programów.

Bardzo korzystny bilans poszczególnych regionalnych dyrekcji LP w uzyskiwaniu środków zewnętrznych zapewniły nadleśnictwa, jednak nie można zapomnieć o środkach, które uzyskano z poziomu RDLP. Bilans środków 135,166 mln zł na realizację działań, przy współfinansowaniu z funduszy UE, przez jednostki RDLP we Wrocławiu jest imponujący, w tym z przeważającą rolą dwóch programów PO IiŚ (w ramach projektów indywidualnych PGL LP) i PO PROW działanie 226 (tab. 8).

Autorzy są świadomi, że pomimo wielu starań nie byli w stanie przedstawić wszystkich uzyskanych środków przez jednostki PGL LP (430 nadleśnictw, 17 RDLP i 7 zakładach krajowych) z dostępnych programów i działań z perspektywy finansowej 2007–2014. Można by tu wspomnieć o środkach uzyskanych przez ORWLP w Bedoniu na szkolenia straży leśnej, o finansowaniu w wysokości 2,553 mln zł działań Leśnego Banku Genów w Kostrzycy z MF EOG (decyzja z 11.03.2014) czy wielu innych.

Tabela 7
Wykorzystanie środków z różnych programów przez nadleśnictwo Świeradów Zdrój

Cel dotacji	Nazwa projektu	Wartość dotacji [zł]	Termin realizacji	Źródło dotacji
Edukacja ekologiczna	Izery Trzech Żywiołów	539 130	31.10.2010	RPO Dolnego Śląska
Różnorodność biologiczna	Ochrona cietrzewia i jego ostoi w Karkonoszach i Górach Izerskich	137 906	31.12.2009	EkoFundusz
Przebudowa drzewostanów	Restytucja jodły pospolitej w Sudetach na terenie Nadleśnictwa Świeradów	936 000	31.11.2009	EkoFundusz
Ochrona PPOŻ	Budowa wieży PPOŻ	90 000	30.10.2008	NFOŚiGW
Edukacja ekologiczna	Izery Trzech Żywiołów	1 459 595	31.12.2011	NFOŚiGW
Zagospodarowanie rekreacyjne lasu	Polsko-czeski singletrack	767 550	13.12.2011	PO EWT Poska- -Czechy
Różnorodność biologiczna	Ochrona cietrzewia i jego ostoi w Karkonoszach i Górach Izerskich	155 000	13.12.2013	WFOŚiGW
Drogi leśne	Udosłupnienie kompleksów leśnych do prowadzenia prac związanych z przebudową drzewostanów pokłeskowych, ich ochronę...	3 606 774	25.12.2012	PO PROW
Mata retencja	Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich	1 342 423	31.12.2013	POIiŚ/ /NFOŚiGW
Razem		9 034 378		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Nadleśnictwa Świeradów Zdrój.

Tabela 8
Wykorzystanie środków z różnych programów w wybranych RDLP

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	PROW	Źródło dofinansowania [tys. zł]						Razem		
		RPO	LIFE+	NFOŚiGW	PO IiŚ	PO EWT	eko-Fundusz		NMF i MF EOG	inne fundusze
Poznań	24 835,59	1 016,41	237,07	4 589,39	3 483,32	647,23	1 730,73	1 102,2	866,78	38 508,72 ¹
Szczecinek	74,25	-	-	16 199,5	-	-	3 173,5	-	-	19 447,25*
Wrocław	55 423,45	2 217,36	5 109,14	-	71 556,76	859,9	-	-	-	135 166,6 ¹
Białystok	16 980,59	1 976,93	1 093,63	4 826,25	3 886,56	-	-	-	2129,2	30 893,17**

* całkowite koszty działań, ** wartość uzyskanego dofinansowania dla RDLP Białystok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z RDLP.

Wnioski

Uzyskane środki finansowe umożliwiały realizację zadań, które przyczyniły się do ochrony obszarów leśnych, a zwłaszcza ich cennych siedlisk, zabezpieczenia przeciwpożarowego oraz poprawy infrastruktury turystycznej służącej społeczeństwu.

Nadleśnictwa PGL LP realizując działania związane z rekreacyjnym i turystycznym zagospodarowaniem lasu przyczyniają się do rozwoju infrastruktury lokalnej.

Jednostki PGL LP – nadleśnictwa, regionalne dyrekcje oraz inne potrafią dobrze aplikować o środki z różnych programów, a co najważniejsze, także dobrze je zrealizować i rozliczyć.

Przykładem dobrego wykorzystania środków i kontynuacji działań przez jednostki PGL LP może być PO PROW z lat 2004–2006 i 2007–2013 działanie 226 „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych”.

Przed PGL LP w przyszłości stoi wiele zadań związanych z realizacją funkcji społecznych i ekologicznych lasu czy adaptacją lasów i leśnictwa do zachodzących zmian klimatu. Wskazuje to na konieczność umożliwienia jednostkom PGL LP starania się o środki z funduszy UE w kolejnej perspektywie finansowania na lata 2014–2020.

Literatura

- ŁADYKA S., 2007: *Pół wieku Unii Europejskiej – nowe wyzwania*, XII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Unia Europejska w gospodarce światowej – nowe uwarunkowania”, SGH Warszawa.
- DGLP 2013: *Sprawozdanie finansowo-gospodarcze PGL LP za 2012 rok*, DGLP, Warszawa.
- Program Europejska Współpraca Terytorialna Krajów Meklemburgia–Pomorze Przednie/Brandenburgia i Rzeczypospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie).
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej 2007–2013 Polska–Brandenburgia (województwo lubuskie).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2008 w sprawie szczególnych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. Nr 103, poz. 658).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006”. (Dz.U. Nr 207, poz. 2117).

TRZCIŃSKI G. 2009: *Możliwości wykorzystania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe*, Sylwan 153(10), s. 689–698.

www.arimr.gov.pl

www.arimr.gov.pl/uploads/media/21022014_Odtwarzanie_7-13.pdf

[www.europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/foundingfathers/schuman/index_pl.htm](http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/foundingfathers/schuman/index_pl.htm)

www.funfuszeeuropejskie.gov.pl

www.nfosigw.gov.pl

www.ckps.lasy.gov.pl

www.ckps.lasy.gov.pl/dla-jednostek-pgl-lp#.UzMmf2dOWt8

www.mrr.gov.pl

www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/file/2c88e37633aafe5f6592da1604df6c6d.pdf

The implementation of multifunctional forest management by the State Forests National Forest Holding with use of European funds

Abstract

In the following paper the authors provide an analysis of the possibility of implementing by the State Forests National Forest Holding (PGL LP) a multifunctional, sustainable forest management based on the principles of environmental protection, co-financed from EU funds and national programs in the 2007–2013 funding perspective. The following national programs were taken into account: Regional Operational Programmes, Infrastructure and Environment Operational Programme, Rural Development Programme, European Territorial Cooperation Programme. The programmes were analysed to the extent where the State Forests units (Forest Districts, Regional Directorates of National Forest, State Forests of National Forest) were beneficiaries of financial funds. The analysis of the use of funds by the State Forests units, accompanied by a general statement and selected projects was performed. The issues related to direct payments in the study were not taken into account.

